

Loppuraportti – Helsingin Sanomain Säätiön stipendiaattina Berliinissä 2019-20

Osallistuin Helsingin Sanomain Säätiön stipendillä Europäische Journalisten Fellowship -ohjelmaan Freie Universitätissä Berliinissä lukuvuonna 2019-20. Tässä raportissa kertaan vuoden kulkua ja saldoa käytännöllisestä näkökulmasta, niin opiskeluun, tutkimustyöhön kuin Berliinissä asumiseenkin liittyen.

Valmistelut

Sain kuulla valinnasta ja myönnetystä stipendistä marraskuun alussa 2018. Aikaa stipendivuoteen valmistautumiseen jäi siis rutkasti. Ensimmäiseksi pyysin luonnollisesti päätoimittajiltani Iltalehdessä opintovapaata stipendivuotta varten.

”Normaaleihin” stipendiaatteihin verrattuna oma tilanteeni oli erilainen, koska puolisoni oli jo valmiiksi töissä Potsdamin yliopistossa Berliinin kupeessa. Etsimme sopivaa asuntoa jo loppuvuodesta 2018, ja lopulta sellainen löytyi Halensen aseman läheisyydestä Charlottenburgista. Sijainti oli erinomainen Freieen nähden, ja junayhteydet sujuvat ja nopeat myös Potsdamiin. Itse asunnon löytäminen ei Berliinissä ole ihan yksinkertaista, sillä kysyntää on paljon enemmän kuin tarjontaa: moniin houkutteleviin asuntoihin voi tulla kymmeniä hakemuksia, jolloin ulkomaalaisen voi olla vaikea erottua positiivisesti joukosta. Oma asuntomme löytyi lopulta Immowelt.de-sivuston kautta venäläiseltä välittäjältä (myös vuokranantaja oli venäläinen). Asuntoa varten pitää olla monenlaisia eri dokumentteja motivaatiokirjeestä palkkakuitteihin, Schufaan, Anmeldungiin ja niin edelleen. Asuntoasian hoitamiseen kannattaa varata aikaa ja energiaa sekä asennoitua siihen, että halvalla Berliinistä ei enää hyviä vuokratämppejä löydy.

Yliopiston suhteen byrokratia oli kohtuullisen vähäistä. Olin yhteydessä stipendiohjelman sihteeriin ja yliopiston kansainvälisten asioiden toimistoon, ja hommat hoituivat suhteellisen sujuvasti. Saksaan muuttaessa maahan pitää rekisteröityä asukkaaksi, ja jokaisella pitää olla terveystakuutus. Eurooppalainen sairaanhoitokortti kuittaa tämän, mutta siinä tapauksessa oleskelu ulkomailla saa kestää vain alle 12 kuukautta – muuten tulee ongelmia, kuten itse jouduin huomaamaan.

Puolisoni töiden takia kävin Berliinissä kymmenen kertaa jo marraskuun 2018 ja kesäkuun 2019 välillä. Heinäkuun alussa muutin sitten itsekin Berliiniin, asuntoon, joka meillä oli ollut jo helmikuun alusta lähtien. Pidin kesälomat heinäkuussa ja aloitin opintovapaan jo elokuussa, vaikka stipendiohjelma käynnistyi vasta lokakuussa. Heinäkuusta-syyskuuhun kävin yksityisiä saksan kielen kursseja Deutschakademiassa. Vaikka kurssien taso vaihteli, hyötyä niistä oli. Olin prepannut kouluvuosien jälkeen pahasti rapistunutta pitkää saksaani jo talvella Suomessa työväenopiston kursseilla.

Opiskelijakortin (joka toimii myös julkisen liikenteen lippuna) sain syyskuun alussa, ja sen jälkeen pystyin jo lainailemaan kirjoja yliopistolta ja hengailemaan muutenkin siellä. Olin myös tutkinut kurssitarjontaa netistä, joten kun kurssit ja niille ilmoittautuminen lokakuussa käynnistyivät, suunnitelmani olivat varsin selvillä.

Opiskelu Freie Universitätissä

Stipendiohjelman osallistujat saavat opiskella vapaasti kaikissa Berliinin alueen yliopistoissa. Käytännössä on kuitenkin kursseja, joille ei virallisesti ole asiaa: esimerkiksi taloustieteiden laitoksen *Strategisches Management* -kurssia en saanut ”tehdä” muuten kuin istumalla luentosalissa ja lukemalla kurssiin liittyviä materiaaleja. Suoritus- tai edes läsnäolomerkintää oli mahdoton saada.

Taloustieteiden puolelta pääsin kuitenkin *Machine Learning, Digitalisierung und Managementforschung* -kurssille, jonka sitten suoritinkin. Kannattaa rohkeasti selata kaikkea kiinnostavaa tarjontaa läpi ja lähettää

mailia kurssin vetäjälle – ja vaikka mailiin ei vastattaisi, mennä kuitenkin ensimmäiselle luennolle ja selittää tilanteensa.

Muita talvilukukaudella suorittamiani kursseja olivat vaihto-opiskelijoille tarkoitettu englanninkielinen *Berlin Now: Challenges, Opportunities and Problems of a Post-Industrial City* -kurssi, *Nutzer, Algorithmen, Influencer - Wem gehört das Social Web?* -niminen sosiaaliseen mediaan liittyvä kurssi, sekä yliopiston kielikeskuksen B2.2-tasoinen saksan kurssi. Kielikursseille ilmoittautuminen oli melkoinen show, joka sisälsi paljon paperia, tarkkoja kellonaikoja ja huoneita, joihin piti määrättyinä aikoina mennä, sekä lähtötasotestin. Ilmoittautumisen voisi hoitaa ja organisoida paremminkin, mutta vaiva kannattaa nähdä, koska kielikurssit olivat hyödyllisiä, laadukkaita ja hauskojakin. Lisäksi osallistuin luentosarjaan *Das Geschäft der Medien – Herausforderungen und Strategien* -kursseilla, ja pidin siellä esitelmänkin. Kurssiin liittyvän esseän jätin kiireiden takia lopulta tekemättä. Stipendiohjelman osallistujana on sekin hyvä puoli, että opintopisteistä tai suoritusmerkinnöistä ei tarvitse stressata. Kursseista voi usein tehdä juuri sen osan, mitä itse haluaa ja mikä kiinnostaa.

Keväällä kaikki kesälukukauden opetus muuttui koronan takia etäopetuksiksi. Suurin osa tarjolla olleista kursseista kuitenkin toteutettiin tällä tavalla. Itse jatkoin kielenopiskelua B2-C1-tason kursseilla, ja lisäksi osallistuin kahdelle journalismin laitoksen kurssille: *Die Plattform-Revolution* sekä *Media and Advertisement: A Relation on the rise/in decline*, jolta tein jälleen vain luentosarjan.

Kahta kurssia lukuun ottamatta kurssit olivat saksaksi. Jos kielen kanssa on haasteita, suorituksia (kuten esseitä) voi usein tehdä myös englanniksi. Kokonaisuutena olin tyytyväinen kurssien sisältöön ja opetuksen tasoon. Sain suorittamistani kursseista hyviä arvosanoja, mikä oli myös mukavaa, vaikka arvosanoilla tai opintopisteillä ei mitään varsinaista merkitystä omassa tilanteessani olekaan. Opiskelu yliopistossa oli pitkäköön tauon jälkeen hauskaa – ja 34-vuotiaana oma identiteetti nuorten seurassa varsin erilainen verrattuna 19-vuotiaaseen fuksi-Joonakseen Tampereen yliopistossa 2004.

EJF-ohjelma

Stipendiaattien velvoitteisiin Freiessa kuuluu osallistua keskiviikkoiltaisina pidettävälle Jour fixe -luennolle, jossa eri alojen ammattilaiset kertovat omasta aiheestaan. Näiden lisäksi stipendiaatit tekevät lukuvuoden aikana oman journalistisen tutkimusprojektin, jonka tulokset esitellään vuoden päätteeksi, kun stipendiaatit palauttavat lopputyönsä. Meitä stipendiaatteja oli yhteensä yhdeksän: yksi Suomesta, kaksi Venäjältä, sekä yksi niin Ukrainasta, Tshekistä, Itävallasta, Kosovosta, Tunisiasta kuin Etelä-Koreastakin.

Käytännössä akateemista vapautta on siis lähes rajattomasti. Jos ei halua, ei tarvitse tehdä käytännössä mitään muuta kuin raahautua keskiviikkoiltaisina paikalle. Itse halusin ottaa opiskelumahdollisuudesta kaiken irti, joten kävin huomattavan määrän kursseja. Lisäkseni käsittääkseni vain kaksi venäläistä stipendiaattia sekä ukrainalainen stipendiaatti kävivät kursseja yliopistolla. Osa stipendiaateista ei edes tiennyt, että he voisivat opiskella ohjelman ohessa. Useampi teki ohjelman ohessa töitä freelancerina – taisin itse olla ainoa, jolta työnteko oli virallisesti kielletty. Ehkä osittain erilaisista tilanteista johtuen ryhmästämme ei tullut kovin tiivistä. Näimme vain muutamia kertoja yhteisten tilaisuuksien ulkopuolella. Toki koronakin vaikutti tähän, sillä keväällä, kun porukka oli ehtinyt vähän ehkä jo oppia toisiaan tuntemaan ja olimme ehtineet muutaman kerran käydä kahvilla tai kaljalla sekä tehneet yhdessä kolmipäiväisen matkan, kaikki näkeminen loppui kuin seinään pidemmäksi aikaa.

Jour fixe -luentojen taso ja kiinnostavuus vaihteli, mutta hyviäkin oli mukana – mieleen jäivät esimerkiksi AFP-uutistoimiston pomon vierailu, Saksan demografiaa käsitellyt sessio, sekä itselleni iltapäivälehdessä työskentelevänä mielenkiintoinen Springer-akatemian vetäjän sähköinen tapaaminen. Jour fixet, jotka nekin olivat keväällä sähköisiä Webex-tapaamisia, auttoivat oppimaan lisää Saksasta yhteiskuntana, mikä oli yksi vuoden tavoitteistanikin.

Helmikuussa teimme siis kolmipäiväisen matkan Esseniin, jossa vietimme päivän stipendiohjelman yhtenä tärkeänä rahoittajana toimivan NRZ-säätiön ja paikallisen median johtohenkilöiden kanssa. Menomatalla kävimme tutustumassa Dr. Oetkeriin Bielefeldissä ja paluumatkalla Münsterin kaupunkiin.

Maaliskuussa meillä piti lukukausien välissä olla useampiakin vierailuja Berliinissä, muun muassa taz-lehden toimitukseen sekä Bundespressekonferenziin, mutta koronan vuoksi kaikki valitettavasti peruttiin.

Itse tutkimusprojekti, jonka suunnitelman tein jo säätiön stipendihakemukseen, oli tietysti vuoden tärkein projekti. Oma aiheeni käsitteli saksalaisten ja pohjoismaisten mediatalojen sisältöstrategioita digitaalisten tilausten saamiseksi. Olin aiheesta innoissani, joten motivaatio haastattelujen avulla tehtävään tutkimustyöhön oli kohdallaan. Alkuun haastattelujen saaminen oli tahmeaa, mutta lopulta olin saldoon hyvin tyytyväinen: mukaan lähtivät Saksasta Frankfurter Allgemeine Zeitung, Die Zeit, Süddeutsche Zeitung sekä Der Spiegel, ja pohjoismaista Helsingin Sanomat, ruotsalainen Expressen, norjalainen VG ja tanskalainen Ekstra Bladet. Jos lopputyöni kiinnostaa, se löytyy täältä säätiön sivuilta. Tein tutkimukseni englanniksi, koska halusin sille mahdollisimman suuren tavoittavuuden, mutta läpi vuoden kerroin työstäni ja pidin heinäkuussa presentaationkin siitä saksaksi.

Kuten useampi aiempi stipendiaattikin on kirjoittanut, varsinaista tukea tai ohjausta tutkimusprojektiin ei juuri saanut. Itseäni tämä ei suuremmin haitannut, koska kykenen hyvin itsenäiseen työhön ja tunsin projektin vahvasti omakseni. Kokonaisuutena EJF-ohjelman kunnianhimoista tai organisoinnista ei voi hyvää arvosanaa antaa. Professoriamme tuntui kiinnostavan lähinnä piipun polttaminen ja sihteeri sekoili myös välillä oikein urakalla. Ohjelmaa johdetaan ja vedetään laiskasti vasemmalla kädellä, ja aikataulut menevät miten sattuu. Tästä huolimatta olen iloinen, että Helsingin Sanomain Säätiö on ohjelmassa mukana, koska konsepti itsessään on erinomainen ja mahdollistaa nykyiselläänkin itsenäisille, motivoituneille ja aktiivisille tekijöille paljon – myös muuta kuin vain vuoden elämäkokemuksen Berliinissä, mikä sekin on tietysti jo itsessään huikea juttu. Jos vuodesta haluaa ottaa kunnolla irti, se kyllä onnistuu: tutkimusprojekti ja Freien tarjonta antavat mainion mahdollisuuden uuden oppiselle ja itsensä sivistämiselle. Omat aikataulunsa ja tekemisensä saa, ja pitääkin, suunnitella vapaasti, mikä sopi itselleni hyvin.

Kiitokset

Haluan kiittää Helsingin Sanomain Säätiötä tämän ura- ja elämäkokemuksen mahdollistamisesta. Kiitokset myös Berliinin-stipendiaattina ennen minua olleelle Mari Lukkarille arvokkaista ja hyvistä vinkeistä. Olen itsekkin mieluusti avuksi mahdollisille tuleville stipendiaateille, joten älkää epäröikö ottaa yhteyttä.

Berliinissä 29.7.2020

Joonas Partanen